

جبری و طبیعی - مانند حرکت قلب برای گردش خون

کارهای انسان: اختیاری: مانند حرکات پا برای قدم زدن

اختیار: به معنای توانایی برای انجام يك كار يا ترك آن است، يك حقيقت وجدانی است و هرکس آن را در خود می یابد (مشهود - بدیهی)

تفکر و تصمیم: اندیشیدن - تردید - سنجیدن - شعر: این که فردا این کنم یا آن کنم ...

احساس رضایت یا پشیمانی: خرسندی و ندامت: نتیجه اراده و تصمیم گیری - شعر: گرنبودی اختیار این شرم چیست ...

مسئولیت پذیری: مسئول کارها و آثار عواقب عمل خود، جبران - زیان - عهد ها و پیمان ها - شعر: هیچ گویی سنگ را فردا بیا ...

انّا هدیناه السّبیل اما شاکرا و اما کفورا

قد جا کم بصائر من ربکم فمن أبصر فلنفسه و من عمی فعلیها

ذلک بما قدّمت ایدیکم و انّ اللّٰه لیس بظلام للعبید

آیات اختیار:

اعتقاد به خداوند حکیم

زمینه های شکوفایی اختیار: قانونمندی جهان

همه وقایع و رخداد های جهان تحت يك برنامه سامان دهی شده و قانونمند انجام می گیرد نه اتفاقی

با این که علت بسیاری حوادث را نمی داند اما مطمئن است که هر حادثه ای هدف معینی دارد

اعتقاد به خداوند حکیم به انسان این اطمینان را می بخشد که: شعر: نظره ای کز جویباری می رود / از پی انجام کاری می رود .

این اطمینان را به آدمی می دهد که جهان خلقت حافظ و نگهبانی دارد که در کار او اشتباهی نیست

آیه: انّ اللّٰه یمسک السّمٰوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده

قدر الهی: بنا بر علم و حکمت الهی، تعیین اندازه، ویژگی، حدود، کیفیت و کمیت، روابط میان موجودات، طول، عرض، حجم؛ مکان، زمان، ریزه کارها، نقشه، اختیار انسان ها (مقدر به تقدیر الهی)

آیه: لاالشمس ینبغی ان تدرك القمر و لاالیل سابق النهار، کل فی فلك یسبحون

قضای الهی: بنا بر اراده الهی، فرمان و حکم، به انجام رساندن، پایان دادن، حتمیت بخشیدن، آفریدن، ایجاد کردن، به اجرا در آوردن (مقضی به قضای الهی)

حدیث امام علی (ع) از قضای الهی (ریختن دیوار و مرگ) به قدر الهی (اختیار - عقل و دیوار محکم) پناه می برم.

با اختیار انسان ناسازگار است.

تقدیر چیزی و غیر از قانونمندی جهان و نظم در آن است

وقتی به حادثه ای تعلق گرفت هر قانونی را لغو و هر نظمی را برهم می زند

هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد و تمام جهان بر آن قواعد بنا شده است.

این قواعد توسط انسان قابل یافتن و بهره گیری است.

بدون پذیرش قضا و قدر الهی هیچ نظمی برقرار نمی شود و هیچ زمینه ای برای کار اختیاری پدید نمی آید.

اختیار یک تقدیر الهی است و خداوند این گونه تعیین کرده است که انسان کارهایش را با اختیار انجام دهد و نمی تواند از اختیار که ویژگی ذاتی اوست فرار کند. (خروج از تقدیر ناممکن است)

عرضی: همکاری و مشارکت، کنار هم - هم سطح - مستقیم - مستقل (مانند باغبان - خاک - آب - نور - حرارت - برای گیاه)

انواع علل: طولی: یک عامل در عامل دیگر - غیر هم سطح - غیر مستقیم - غیر مستقل - مرتبه های مختلف (مانند قلم و نوشتن - قلم - دست - ساختار عصبی - اراده - نفس)

رابطه اراده انسان با اراده الهی یک رابطه طولی است.

(هنر ۹۷)

❖ حضرت علی (ع) با بیان جمله (از قضای الهی به قدر الهی پناه می برم) چه مطلبی را به یارانشان آموزش دادند؟

- ۱) نشستن در سایه دیوار مستحکم و پایدار از تقدیر الهی نشات گرفته است
- ۲) تمام حرکات حضرت و تصمیم گیری های او بر اساس دستور عقل تحقق می یابد
- ۳) نگرش صحیح به قوانین زندگی انسان عامل و زمینه ساز تحرك و عمل انسان است
- ۴) فرو ریختن دیوار كج يك قانون و تقدیر الهی است كه با شرایط خاص تغییر می کند

(زیان ۹۷)

❖ آیه شریفه « لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر ولا الیل سابق النهار » از نظر مصادیق با کدام آیه هم مفهوم است؟

- ۱) « انا هدیناه السبیل اما شاکرا و ما کفورا »
- ۲) « ذلك بما قدمت ایدیکم و ان الله لیس بظلام للعبید »
- ۳) « قد جاکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه »
- ۴) « ان الله یمسک السموات و الارض ان تزولا »